

DOMSTOLENS DOM
den 24 november 1998 *

I mål C-274/96,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget, från Pretura Circondariale di Bolzano, sezione distaccata di Silandro (Italien), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga brottmålet mot

Horst Otto Bickel,

Ulrich Franz,

angående tolkningen av artiklarna 6, 8a och 59 i EG-fördraget,

meddelar

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden G. C. Rodríguez Iglesias, avdelningsordförandena P. J. G. Kapteyn, J.-P. Puissochet, G. Hirsch och P. Jann samt domarna G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, J. L. Murray, H. Ragnemalm (referent), L. Sevón, M. Wathelet och R. Schintgen,

generaladvokat: F. G. Jacobs,

justitiesekreterare: biträdande justitiesekreteraren H. von Holstein,

* Rättegångsspråk: italienska.

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

- Italiens regering, genom professor Umberto Leanza, chef för utrikesministeriets avdelning för diplomatiska tvister, i egenskap av ombud, biträdd av Pier Giorgio Ferri, avvocato dello Stato,
- Europeiska gemenskapernas kommission, genom Pieter van Nuffel, rättstjänsten, i egenskap av ombud, och Enrico Altieri, nationell tjänsteman med förordnande vid rättstjänsten, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid sammanträdet den 27 januari 1998 av: Horst Otto Bickel och Ulrich Franz, företrädare av advokaten Karl Zeller, Merano, Italiens regering, företrädd av Pier Giorgio Ferri, och kommissionen, företrädd av Pieter van Nuffel och Lucio Gussetti, rättstjänsten, i egenskap av ombud,

och efter att den 19 mars 1998 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Pretura Circondariale di Bolzano, sezione distaccata di Silandro, har genom beslut av den 2 augusti 1996, som inkom till domstolens kansli den 12 augusti 1996, i enlighet med artikel 177 i EG-fördraget ställt två frågor om tolkningen av artiklarna 6, 8a och 59 i EG-fördraget

- 2 Frågorna har uppkommit i två brottmål, sedan åtal väckts mot Horst Otto Bickel och mot Ulrich Franz.
- 3 Horst Otto Bickel, som är österrikisk medborgare och bosatt i Nüziders, Österrike, är till yrket lastbilsförare. Under färd med lastbil den 15 februari 1994 stoppades han i en trafikkontroll i Castelbello i regionen Trentino-Alto Adige, Italien, och delgavs misstanke om rattonykterhet.
- 4 Ulrich Franz, som är tysk medborgare och bosatt i Peissenberg, Tyskland, besökte regionen Trentino-Alto Adige som turist. I samband med en tullkontroll den 5 maj 1995 upptäcktes det att han bar på en kniv av förbjuden modell.
- 5 Inför Pretore di Bolzano förklarade dessa båda tilltalade att de inte behärskade italienska och begärde att det förfarande som inletts mot dem skulle genomföras på tyska, varvid de åberopade de regler som är avsedda att skydda den tyskspråkiga befolkningen i Bolzanoprovinsen.
- 6 Enligt artikel 99 i presidentens dekret nr 670 av den 30 augusti 1972 om särskilda föreskrifter för regionen Trentino-Alto Adige (*GURI* nr 301 av den 20 november 1972) skall tyska ha samma status som italienska i denna region.
- 7 Enligt artikel 100 i samma dekret skall de tyskspråkiga invånarna i Bolzanoprovinsen — ett område där huvuddelen av den tyskspråkiga minoriteten med italienskt medborgarskap är bosatt — ha rätt att använda sitt eget språk vid kontakter med domstolar och offentliga myndigheter som är belägna i denna provins eller har regional behörighet.

- 8 I artikel 13 i presidentens dekret nr 574 av den 15 juli 1988 om genomförande av särskilda föreskrifter för regionen Trentino-Alto Adige beträffande användningen av tyska och rätoromanska vid medborgarnas kontakter med domstolar och offentliga myndigheter (*GURI* nr 105 av den 8 maj 1989), föreskrivs att myndigheter och domstolar skall använda sökandens språk i sina kontakter med invånarna i Bolzanoprovinsen och i de handlingar som berör dem.
- 9 I artikel 14 i dekret nr 574 anges vidare att då någon grips på bar gärning eller anhålles skall domstolen eller polisen förhöra sig om den misstänktes modersmål innan den inleder förhör eller vidtar någon annan åtgärd i ärendet. Om språket uppges vara tyska, skall förhör och alla andra åtgärder i ärendet genomföras på detta språk.
- 10 Enligt lydelsen av artikel 15 i dekret nr 574 skall den domstol som har i uppgift att utfärda en handling i ärendet, vilken skall meddelas eller delges en misstänkt eller åtalad person, använda det språk som denna person kan antas behärska, vilket avgörs med ledning av dennes kända språktillhörighet och övrig information som har framkommit under handläggningen. Inom tio dagar från det att den första handlingen i ärendet meddelades eller delgavs kan den person som är misstänkt eller åtalad invända mot det använda språket genom att han eller hans ombud inger en förklaring till åklagarmyndigheten. I detta fall skall domstolen tillse att de handlingar som har utfärdats fram till denna dag översätts och att senare handlingar utfärdas på det uppgivna språket.
- 11 Den nationella domstolen anser det vara oklart om det följer av gemenskapsrätten att de processuella bestämmelser som är tillämpliga på invånarna i Bolzanoprovinsen skall tillämpas på medborgare från andra medlemsstater som besöker provin-

sen. Den har därför beslutat förklara målet vilande fram till dess att domstolen har meddelat ett förhandsavgörande beträffande följande fråga:

”Innebär icke-diskrimineringsprincipen enligt artikel 6 första stycket i fördraget, principen om unionsmedborgarnas rätt att fritt röra sig och uppehålla sig i medlemsstaterna enligt artikel 8a i fördraget och principen om frihet att tillhandahålla tjänster enligt artikel 59 i fördraget att en unionsmedborgare, som är medborgare i en medlemsstat och som uppehåller sig i en annan medlemsstat, har rätt att begära att ett straffrättsligt förfarande som inletts mot honom skall genomföras på ett annat språk, när en sådan rätt tillkommer de medborgare i värdstaten som befinner sig i samma situation?”

- 12 Genom denna fråga begär den nationella domstolen i huvudsak besked om fördragets tillämpningsområde omfattar den i en nationell författning fastslagna rätten att utverka att det straffrättsliga förfarandet genomförs på ett annat språk än huvudspråket i den berörda staten, vilket i så fall medför att artikel 6 i fördraget måste iakttas. Om svaret på denna fråga är jakande, begär den nationella domstolen dessutom besked om artikel 6 i fördraget utgör hinder mot tillämpningen av en nationell författning, sådan som den ifrågavarande, genom vilken medborgare som talar ett visst språk, annat än huvudspråket i den berörda staten, och som är bosatta inom ett visst geografiskt område, tillerkänns rätten att utverka att det straffrättsliga förfarandet genomförs på deras språk, när medborgare från andra medlemsstater, som talar samma språk och som rör och uppehåller sig inom detta område inte tillerkänns samma rättighet.

Den första delen av frågan

- 13 Inledningsvis skall det erinras om att i en gemenskap grundad på principen om fri rörlighet för personer och etableringsfrihet är skyddet av individernas rättigheter och möjligheter på språkområdet av särskild betydelse (dom av den 11 juli 1985 i mål 137/84, Mutsch mot kommissionen, REG 1985, s. 2681, punkt 11; svensk specialutgåva, volym 8).

- 14 Det skall vidare understrykas att det i artikel 6 i fördraget uppställs ett förbud mot "all diskriminering på grund av nationalitet", vilket innebär att personer som befinner sig i en situation som regleras av gemenskapsrätten skall fullt ut behandlas på samma sätt som medborgarna i den berörda medlemsstaten (dom av den 2 februari 1989 i mål 186/87, Cowan mot kommissionen, REG 1989, s. 195, punkt 10; svensk specialutgåva, volym 10).
- 15 De situationer som regleras av gemenskapsrätten rör bland annat den rätt att fritt tillhandahålla tjänster som föreskrivs i artikel 59 i fördraget. Enligt domstolens rättspraxis skall denna rätt innefatta en frihet för mottagarna av tjänster att bege sig till en annan medlemsstat för att där åtnjuta en tjänst (domen i det ovannämnda målet Cowan, punkt 15). Artikel 59 skall således tillämpas på alla de medborgare i medlemsstaterna som, utan att omfattas av någon annan av de friheter som garanteras genom fördraget, beger sig till en annan medlemsstat för att där mottaga, eller ha möjlighet att mottaga, tjänster. Dessa medborgare, sådana som Horst Otto Bickel och Ulrich Franz, kan bege sig till och fritt röra i värdlandet. Artikel 8a i fördraget har för övrigt följande lydelse: "Varje unionsmedborgare skall ha rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, om inte annat följer av de begränsningar och villkor som föreskrivs i detta fördrag och i bestämmelserna om genomförande av fördraget."
- 16 I det avseendet kan unionsmedborgarnas möjlighet att kommunicera på ett visst språk med en stats förvaltningsmyndigheter och domstolar, på samma villkor som de som är bosatta i staten, underlätta utövandet av rätten att röra och uppehålla sig i en annan medlemsstat. Av detta följer att sådana personer, som i likhet med Horst Otto Bickel och Ulrich Franz utövar sin rätt att röra och uppehålla sig i en annan medlemsstat, i princip skall behandlas på ett sådant sätt att de inte diskrimineras i förhållande till medborgarna i denna stat, i enlighet med artikel 6 i fördraget, vad beträffar användandet av det språk som nyttjas där.
- 17 Även om straffrättslig lagstiftning och straffprocessuella regler, till vilka de omtvistade bestämmelserna om rättegångsspråk hör, i princip faller inom ramen för medlemsstaternas behörighet, sätter enligt fast rättspraxis gemenskapsrätten gränser för denna behörighet. När sådana lagregler tillämpas får det således inte ske någon diskriminering av personer som gemenskapsrätten ger rätt till likabehandling eller

göras inskränkningar i de grundläggande friheter som garanteras av gemenskapsrätten (se, i detta hänseende, domen i det ovannämnda målet Cowan, punkt 19).

- 18 Av detta följer att artikel 6 i fördraget måste respekteras i den mån som nationella regler om rättegångsspråk vid brottmålsdomstolarna i en viss medlemsstat kan påverka rätten till likabehandling för de medborgare från andra medlemsstater som utövar sin rätt att röra och uppehålla sig i denna medlemsstat.
- 19 Den första delen av frågan skall därför besvaras så, att fördragets tillämpningsområde omfattar den i en nationell författning fastslagna rätten att utverka att det straffrättsliga förfarandet genomförs på ett annat språk än huvudspråket i den berörda staten och att artikel 6 i fördraget således måste iakttas.

Den andra delen av frågan

- 20 För att undvika all diskriminering i strid med artikel 6 i fördraget måste, enligt Horst Otto Bickel och Ulrich Franz, alla unionsmedborgare tillerkännas rätten att utverka att ett förfarande genomförs på tyska, när medborgarna i en av staterna i unionen har en sådan rättighet.
- 21 Den italienska regeringen har gjort gällande att rättigheten i fråga uteslutande tillkommer medborgare som tillhör den tyskspråkiga befolkningen i Bolzanoprovinsen. Syftet med de omtvistade reglerna är att erkänna den etniska och kulturella identiteten hos personer som tillhör denna skyddade minoritet. Av detta följer att rätten att få använda det språk som talas av denna etniska och kulturella minoritet inte kan utsträckas till att omfatta en medborgare från en annan medlemsstat som

tillfälligt befinner sig i regionen i fråga, när han har andra möjligheter att på lämpligt sätt utöva sin rätt till försvar, trots att han inte behärskar det officiella språket i den berörda staten.

- 22 Kommissionen har beträffande de mål som pågår vid den nationella domstolen för sin del anmärkt att rätten att utverka att förfarandet genomförs på tyska inte tillkommer alla personer av italiensk nationalitet, utan endast de som dels är bosatta i Bolzanoprovinsen, dels tillhör den tyskspråkiga befolkningen i denna provins. Det skulle således ankomma på den nationella domstolen att först konkret avgöra om reglerna i fråga ger upphov till diskriminering på grund av nationalitet, att avgränsa den grupp av personer som kan vara utsatt för diskriminering och att sedan undersöka om denna diskriminering kan vara motiverad av objektiva skäl.
- 23 Det framgår av handlingarna i målet att enligt de italienska reglerna skall rätten att utverka att tyska används i ett brottmål vara förbehållen de medborgare som tillhör den tyskspråkiga befolkningen i Bolzanoprovinsen. Av detta följer att tyskspråkiga medborgare från andra medlemsstater och särskilt från Tyskland och Österrike, såsom Horst Otto Bickel och Ulrich Franz, som rör sig och uppehåller sig i denna provins, inte kan kräva att tyska skall användas i brottmål mot dem, trots att detta språk har samma status som italienska enligt nationella regler.
- 24 Av dessa omständigheter följer att tyskspråkiga medborgare från andra medlemsstater som rör och uppehåller sig i Bolzanoprovinsen missgynnas i förhållande till tyskspråkiga italienska medborgare som är bosatta i samma region. Det förhåller sig nämligen så, att en tyskspråkig italiensk medborgare som är bosatt i Bolzanoprovinsen — och som åtalas i provinsen — kan utverka att tyska används i det straffrättsliga förfarandet, medan denna rättighet förvägras en tyskspråkig medborgare från en annan medlemsstat som rör sig i provinsen.

- 25 Även om det antas, som den italienska regeringen har hävdad, att de tyskspråkiga medborgare från andra medlemsstater som är bosatta i Bolzanoprovinsen faktiskt kan åberopa de omtvistade reglerna och föra sin talan på tyska och att det därför inte förekommer någon diskriminering på grund av nationalitet mellan invånarna i regionen, kan det konstateras att italienska medborgare gynnas i förhållande till medborgare från andra medlemsstater. De flesta tyskspråkiga italienska medborgare kan kräva att tyska skall användas under hela det straffrättsliga förfarandet i Bolzanoprovinsen, av den anledningen att de uppfyller det bosättningskrav som uppställts i de omtvistade reglerna, medan flertalet tyskspråkiga medborgare från andra medlemsstater inte kan göra gällande den rättighet som följer av sagda regler, eftersom de inte uppfyller bosättningskravet.
- 26 Av detta följer att nationella regler, som i likhet med reglerna i målet vid den nationella domstolen innebär att rätten att inom ett visst geografiskt område utverka att ett straffrättsligt förfarande genomförs på den berörda personens språk är underkastad villkoret att vederbörande är bosatt inom detta område, gynnar den statens medborgare i förhållande till medborgare från andra medlemsstater som utövar sin rätt till fri rörlighet. Sådana regler strider följaktligen mot icke-diskrimineringsprincipen i artikel 6 i fördraget.
- 27 Ett dylikt bosättningsvillkor kan endast försvaras om det är grundat på objektiva hänsyn som är oberoende av de berörda personernas medborgarskap och som står i proportion till det syfte som eftersträvas med de nationella bestämmelserna (se, i detta hänseende, dom av den 15 januari 1998 i mål C-15/96, Schöning-Kougebetopoulo, REG 1998, s. I-47, punkt 21).
- 28 Det framgår dock av beslutet om hänskjutande att så inte är fallet beträffande de omtvistade reglerna.
- 29 Den italienska regeringens argument, att dessa regler har till syfte att skydda den etniska och kulturella minoritet som är bosatt i den berörda provinsen, kan inte i

detta sammanhang anses vara ett godtagbart försvar. Förvisso kan syftet att skydda en sådan minoritet som den som här är i fråga anses legitimt. Det framgår dock inte av handlingarna i målet att detta syfte skulle äventyras, om de omtvistade reglerna utsträcktes till att omfatta tyskspråkiga medborgare från andra medlemsstater som utövar sin rätt till fri rörlighet.

30 Det kan för övrigt noteras att Horst Otto Bickel och Ulrich Franz vid förhandlingen har påpekat, utan att bli motsagda på denna punkt, att de berörda domstolarna är i stånd att hålla rättegångar på tyska utan att detta medför komplikationer eller extra kostnader.

31 Den andra delen av frågan skall därför besvaras så, att artikel 6 i fördraget utgör hinder mot tillämpningen av en nationell författning genom vilken medborgare som talar ett visst språk, annat än huvudspråket i den berörda staten, och som är bosatta inom ett visst geografiskt område tillerkänns rätten att utverka att det straffrättsliga förfarandet genomförs på deras språk, när medborgare från andra medlemsstater, som talar samma språk och som rör och uppehåller sig inom detta område inte tillerkänns samma rättighet.

Rättegångskostnader

32 De kostnader som har förorsakats den italienska regeringen och kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

— angående den fråga som genom beslut av den 2 augusti 1996 har ställts av Pretura Circondariale di Bolzano, sezione distaccata di Silandro — följande dom:

- 1) Den i nationella regler fastslagna rätten att utverka att ett straffrättsligt förfarande genomförs på ett annat språk än huvudspråket i den berörda staten omfattas av EG-fördragets tillämpningsområde och artikel 6 i fördraget måste därmed respekteras.
- 2) Artikel 6 i fördraget utgör hinder mot tillämpningen av en nationell författning genom vilken medborgare som talar ett visst språk, annat än huvudspråket i den berörda staten, och som är bosatta inom ett visst geografiskt område tillerkänns rätten att utverka att det straffrättsliga förfarandet genomförs på deras språk, när medborgare från andra medlemsstater, som talar samma språk och som rör och uppehåller sig inom detta område inte tillerkänns samma rättighet.

Rodríguez Iglesias

Kapteyn

Puissochet

Hirsch

Jann

Mancini

Moitinho de Almeida

Gulmann

Murray

Ragnemalm

Sevón

Wathelet

Schintgen

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 24 november 1998.

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias

Justitiesekreterare

Ordförande